

ПСИХОЛОГІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ТА БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

УДК 159.9:355.01

DOI <https://doi.org/10.32782/2709-3093/2026.3/27>

Ортікова Н.В.

<https://orcid.org/0000-0001-5138-2342>

Державний торговельно-економічний університет

ПОСТТРАВМАТИЧНЕ ЗРОСТАННЯ УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ ЯК ЧИННИК ЇХНЬОЇ УСПІШНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ РЕАДАПТАЦІЇ

Стаття присвячена дослідженню посттравматичного зростання (ПТЗ) учасників бойових дій як стратегічного ресурсу для їхньої успішної професійної реадaptaції. Обґрунтовано необхідність переходу від дефіцитарної моделі супроводу ветеранів до ресурсної, де бойовий досвід розглядається не як перешкода, а як фундамент для розвитку нових професійних компетенцій та особистісного зростання. Детально проаналізовано ключові чинники, що зумовлюють позитивну психологічну трансформацію особистості після пережитої травми. До них віднесено: резильєнтність (психічну гнучкість та стійкість), самоефективність (віру у власну спроможність долати виклики), відкритість до взаємин (здатність будувати глибокі соціальні зв'язки) та пошук нових життєвих сенсів. Доведено, що саме ці ресурси дозволяють ветеранам демонструвати високу «кар'єрну адаптивність» — здатність швидко опановувати складні технології та інтегруватися в нові корпоративні культури. Особливу увагу приділено практичному впровадженню результатів дослідження в роботу HR-фахівців та спеціалістів центрів зайнятості. Для HR-сектору запропоновано інструменти «капіталізації ресурсів», зокрема: маркування бойового досвіду як компетенції crisis management (антикризовий менеджмент), залучення ветеранів до програм менторства («рівний-рівному») та створення ветеранських ресурсних груп. Це дозволяє ефективно використовувати лідерський потенціал колишніх військових для зміцнення командного духу в організаціях. Для фахівців центрів зайнятості рекомендовано використання методик нарративного консультування, спрямованих на пошук «професійного покликання». Наголошується на важливості профорієнтації у сфері з високою соціальною відповідальністю (безпека, логістика, ІТ), де ветеран може реалізувати свою місію служіння у цивільному контексті. Таким чином системна робота з виявленими чинниками ПТЗ дозволяє перетворити травматичний досвід воїнів на свідому кар'єрну стратегію, роблячи ветеранів активними суб'єктами відновлення національної економіки.

Ключові слова: посттравматичне зростання ветеранів, професійна реадaptaція, резильєнтність, самоефективність, професійна ідентичність, професійне покликання, соціальні зв'язки, пошук сенсів життя, інтеграція, кар'єрне консультування, профорієнтація.

Постановка проблеми. Проблематика посттравматичного зростання (ПТЗ) ветеранів та ветеранок є надзвичайно актуальною та глибокою для українського суспільства. Вона дозволяє змістити фокус із «патології» (зокрема ПТСР) на ресурсність та розвиток, що є критично важливим для успішного повернення ветеранів до цивільної професійної діяльності.

ПТЗ – це позитивні психологічні зміни, що виникають внаслідок боротьби з травматичним досвідом бойових дій. Воно виступає ключовим ресурсом для успішної професійної реадaptaції, оскільки підвищує життєстійкість, стимулює переоцінювання цінностей та мотивує до пошуку нових професійних цілей. Таким чином, посттравматичне зростання стає важливим фундаментом

© Ортікова Н.В., 2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

для успішного повернення учасників бойових дій в економіку країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В багатьох наукових дослідженнях різних країн, присвячених учасникам бойових дій, доведено, що пережитий бойовий травмуючий досвід може не лише спричиняти негативні наслідки, а й створювати нові можливості для особистісного зростання.

Так, автори концепції ПТЗ Р. Тедескі та Л. Калхун зазначили, що близько 70% осіб, які пережили травму, відзначають принаймні один позитивний аспект змін у своїй особистості [18].

Дослідження американських ветеранів, які брали участь у бойових діях у В'єтнамі та Іраку, проведені М. Селігманом, М. Мет'юсом, Р. Корнум у межах програми Comprehensive Soldier Fitness, показали, що бойовий досвід може виступати «горметичним стресом» – навантаженням, яке, за умов належної психологічної підтримки, загартовує особистість. М. Селігман наголошує, що ветерани, які пройшли через когнітивну переробку травми, демонструють вищі показники лідерства та альтруїзму, ніж до служби [9].

Аналіз досліджень З. Соломон та колег, які вивчали ізраїльських військовослужбовців, підтвердив, що інтенсивність бойового досвіду прямо корелює із рівнем ПТЗ. Автори виявили, що пошук сенсу в пережитих подіях є медіатором між травмою та професійним успіхом у цивільному житті. Вони зазначають, що ветерани з високим ПТЗ частіше обирають «допоміжні» професії або стають соціальними підприємцями [17].

В українській науковій школі питання ПТЗ набули особливої ваги після 2014 року. Дослідження О. Кокуна свідчать, що для українських бійців ПТЗ є механізмом збереження цілісності Я-концепції. Він доводить, що активна життєва позиція та усвідомлення важливості своєї місії на фронті стають фундаментом для подальшої успішної професійної реабілітації [1].

Сучасний етап вивчення ПТЗ характеризується переходом від загальних теорій до нейробіологічних та прикладних організаційних моделей.

Зокрема, це дослідження довгострокової адаптації та резильєнтності. Так Р. Тедеші у своїх пізніх дослідженнях ПТЗ деталізує роль «екзистенційного перепуття». Автор доводить, що професійна реадaptaція є успішною лише тоді, коли ветеран проходить етап «когнітивної румінації», перетворюючи нав'язливі спогади на свідому життєву стратегію [19].

Також в сучасних дослідженнях усе більше актуалізується роль соціальної підтримки в подоланні «моральної травми». Ш. Магуен та колеги у останніх дослідженнях вивчають зв'язок між ПТЗ та подоланням «моральної травми» (moral injury). Вони встановили, що ветерани, які змогли інтегрувати свій етичний досвід війни у цивільну професію (наприклад, через наставництво або соціальну роботу), демонструють значно вищі показники ПТЗ [12].

В дослідженнях С. Ербес було продемонстровано статистично значущий позитивний зв'язок між сприйняттям соціальної підтримки та рівнем посттравматичного зростання [11].

Ті ветерани, які підтримують зв'язок із цивільним світом протягом усієї своєї військової кар'єри, здатні краще адаптуватися до цивільного життя після служби. Соціальний зв'язок та відчуття приналежності можуть допомагати ветеранам у їхньому переході та протягом усього життєвого циклу [8].

Ще одним із напрямів сучасних досліджень посттравматичного зростання ветеранів та ветеранок є зв'язок ПТЗ з професійною ідентичністю та кар'єрним зростанням. Такі дослідження зосереджені на впливі посттравматичного зростання на вибір нової кар'єри. Було виявлено, що ветерани з високим рівнем ПТЗ демонструють вищу «кар'єрну адаптивність» (career adaptability) – здатність швидко опановувати нові технології та вписуватися в нові корпоративні культури [14]. Також визначено провідну роль професійного покликання у збереженні сенсу життя серед військовослужбовців, що перебувають на бойових позиціях та пом'якшенні симптомів посттравматичного стресового розладу і популяризації ПТЗ серед військовослужбовців [15].

Окремим напрямком є дослідження, присвячені взаємодії ПТСР та ПТЗ. Так, масштабний аналіз ветеранів, що повертаються до цивільної праці, дозволив виявити так званий «парадокс співіснування»: наявність симптомів стресу не заважає посттравматичному зростанню, якщо у ветерана розвинений компонент «особистої сили». Більше того, помірний рівень тривожності може стимулювати ветерана до більшої старанності в навчанні [10]. Досліджувані ветерани, які виказували проміжні рівні симптоматики ПТСР, демонстрували найвищі рівні посттравматичного зростання [16].

Також в дослідженнях посттравматичного зростання ветеранів актуалізується вплив цифрових технологій на появу нових форм підтримки

учасників бойових дій. Так Д. Різо, відомий своїми роботами з віртуальної реальності для ветеранів, у своїх дослідженнях зазначає, що технології експозиційної терапії сприяють ПТЗ, допомагаючи ветеранам «перепрошити» бойові навички під вимоги високотехнологічних цивільних професій (оператори дронів, аналітики) [13].

Постановка завдання. Мета дослідження – визначити та розкрити ключові чинники посттравматичного зростання ветеранів та ветеранок в аспекті їхньої успішної професійної реадaptaції та запропонувати практичні рекомендації для HR-фахівців та працівників центрів зайнятості.

Виклад основного матеріалу. Процес посттравматичного зростання учасників бойових дій розглядається як системна трансформація, що потребує супроводу на всіх рівнях – від індивідуального до організаційного. Головним завданням є така переробка досвіду, яка зміцнює суб'єктність воїна та мінімізує деструктивні наслідки стресу. Завдяки комплексній підтримці, військовий зможе не лише адаптуватися до цивільних реалій, а й відновити свою професійну ефективність та контроль над власним життям, уникаючи хронічного стресу. У зв'язку з цим, необхідно зрозуміти, в чому полягатиме зміст такої підтримки. Які чинники є ключовими в посттравматичному зростанні ветеранів? Це, в свою чергу, дозволить посилити відповідну роботу в напрямі ефективної професійної реадaptaції ветеранів та ветеранок.

Для визначення ключових чинників ПТЗ доцільно звернутися до дослідження В. Олійник, який здійснив градацію рівнів розвитку ПТЗ/ПДЗ (постдосвідного зростання) як для діючих військовослужбовців так і для ветеранів. На основі аналізу емпіричних даних автором виокремлено чотири рівні розвитку ПДЗ, кожен з яких має специфічний профіль особистісних детермінант (дружелюбність, сумлінність, відкритість досвіду, резильєнтність та самоефективність). Визначено, що саме резильєнтність та самоефективність виступають наскрізними чинниками, які зумовлюють динаміку зростання на всіх етапах.

1. *Перший рівень (високий).* Характеризується екстремально високими показниками резильєнтності та самоефективності на тлі зростання відкритості новому досвіду. Водночас спостерігається девальвація таких рис, як дружелюбність та сумлінність. Даний профіль найбільш притаманний особам, які пройшли через досвід перебування у полоні (примусову ізоляцію).

2. *Другий рівень (вищий за середній).* Відзначається гармонійним поєднанням (балансом) основних детермінант: дружелюбності, сумлінності, резильєнтності та самоефективності. Цей рівень є найпоширенішим і охоплює близько 40% вибірки.

3. *Третій рівень (нижчий за середній).* Провідною детермінантою зростання на цьому рівні виступає дружелюбність. Рівні резильєнтності та сумлінності оцінюються як середні, тоді як показники самоефективності є недостатніми. До цієї групи належать 25% досліджуваних.

4. *Четвертий рівень (низький).* Визначається низьким рівнем самоефективності та обмеженою відкритістю новому досвіду за умови збереження достатнього рівня резильєнтності. Специфікою групи є переважання осіб, які перебувають на етапі відновлення після виходу з районів виконання бойових завдань. Встановлено, що саме резильєнтність, сумлінність та самоефективність у цій групі мають найбільший потенціал для стимулювання подальших позитивних психологічних трансформацій [5].

Дослідження О. Кокуна та колег підтвердило, що резильєнтність і самоефективність мають найсильніший позитивний зв'язок із посттравматичним зростанням (ПТЗ) як у діючих військових, так і у звільнених з полону. Крім того, встановлено, що такі риси, як дружелюбність і добросовісність, суттєво сприяють адаптації та відновленню соціальних зв'язків після полону, стаючи підґрунтям для подальшого особистісного розвитку [2].

Резильєнтність є ключовим фактором адаптивності, що дозволяє ветеранам зберігати гнучкість і відкритість до змін, зокрема до опанування нових професій. Військовослужбовці з високим рівнем життєстійкості демонструють здатність до ефективного цілепокладання: їхні життєві плани вирізняються реалістичністю, чіткою ієрархією та деталізованою структурою [4].

Цікавим є дослідження Н. Погорільської, Г. Найдьоновой та А. Карпюк, які виявили в якості ключових чинників посттравматичного зростання військових такі ресурси:

– відкритість до взаємин (ПТЗ військових безпосередньо пов'язане з усвідомленням цінності інших людей (побратимів та родини);

– пошук нового сенсу життя (військовослужбовці частіше перебувають у стані активного пошуку нових життєвих сенсів);

– уміння керувати психологічними ресурсами (військові краще володіють методами зняття напруги та відновлення внутрішньої рівноваги).

Ключовим є вміння «вміщувати» ресурси – здатність самостійно долати складні ситуації та допомагати в цьому іншим);

– впевненість в собі (проживання травми війни парадоксально робить військових впевненішими у собі. Вони починають сприймати себе «кращими», сильнішими та спроможнішими, ніж до досвіду бойових дій) [6].

Визначені у дослідженні ключові чинники пост-травматичного зростання мають стати основою для розробки стратегій професійної підтримки ветеранів. Це дозволить змістити акцент із «соціальної допомоги» на розвиток людського капіталу.

1. Конвертація резильєнтності у «кар’єрну адаптивність» Оскільки резильєнтність забезпечує гнучкість і відкритість до змін, її слід використовувати як інструмент подолання бар’єрів під час зміни кваліфікації.

Практичний крок – впровадження тренінгів із «навігації в невизначеності», де бойовий досвід швидкого прийняття рішень у складних умовах перекодовується у бізнес-навичку управління кризами. Це допоможе ветеранам швидше опанувати нові технології та вписуватися в динамічні корпоративні культури.

2. Використання «ресурсу любові» для розвитку соціального капіталу Виявлена «відкритість до взаємин» та усвідомлення цінності інших людей є фундаментом для ефективної командної роботи та нетворкінгу в цивільному секторі.

Практичний крок – створення програм менторства за принципом «рівний-рівному», де ветерани з високим рівнем ПТЗ допомагають новачкам у цивільних професіях. Усвідомлення цінності побратимів трансформується у навичку побудови ефективних робочих команд та розвитку соціального підприємництва.

3. Профорієнтація через «пошук нових життєвих сенсів» Активний пошук сенсу життя після травми є найпотужнішим рушієм для вибору нової кар’єри. В широкому розумінні це переосмислення ідентичності: допомога ветерану відповісти на питання «Хто я зараз?» та гармонізувати військову ідентичність із новою цивільною роллю [7].

Практичний крок: кар’єрне консультування повинно фокусуватися не лише на навичках (hard skills), а й на «професійному покликанні». Якщо ветеран знаходить у цивільній роботі місію, подібну до військової (захист, допомога, аналітика), це прискорює формування нової професійної ідентичності та забезпечує довгострокову стабільність на робочому місці.

4. Посилення «особистої сили» через професійну реалізацію Суб’єктивне відчуття себе «кращим і сильнішим» після травми має знайти підтвердження в успішному працевлаштуванні.

Практичний крок – розробка систем сертифікації навичок, здобутих під час служби (наприклад, управління підрозділами, логістика, технічне обслуговування) та їхньої відповідності цивільним стандартам. Це зміцнює самоприйняття, внутрішній контроль та когнітивну гнучкість.

Таким чином, посилення роботи з професійної реадaptaції полягає у масштабуванні виявлених чинників ПТЗ. Це дозволяє перетворити травматичний досвід на свідому кар’єрну стратегію, де ветеран виступає не як об’єкт опіки, а як потужний суб’єкт відновлення економіки країни.

Для впровадження виявленого потенціалу ветеранів у реальну практику пропонуємо HR-фахівцям та фахівцям центрів зайнятості конкретні управлінські та консультаційні інструменти, що сприятимуть якісній професійній реадaptaції воїнів.

1. Капіталізація резильєнтності та самоефективності (проактивність).

Для HR: розглядати досвід ветерана не через призму травми, а як сформовану компетенцію crisis management (антикризовий менеджмент). Надавати ветеранам автономію у виконанні складних завдань, що підкріплює їхню суб’єктність та лідерський потенціал.

Для фахівців центрів зайнятості: впроваджувати програми «швидких перемог» (Quick Wins) через короткострокові сертифіковані курси. Кожне успішне навчання підвищує самоефективність і мотивує до масштабніших кар’єрних цілей, зокрема до відкриття власної справи.

2. Використання «ресурсу любові» та відкритості до взаємин (командність).

Для HR: залучати ветеранів до внутрішніх програм менторства та створення ветеранських ресурсних груп (ERGs). Їхня природна здатність до взаємовиручки робить їх ідеальними кандидатами на ролі, що потребують зміцнення командного духу.

Для фахівців центрів зайнятості: сприяти розвитку соціального підприємництва серед ветеранів, де цінність людських стосунків конвертується у стійкі бізнес-моделі, орієнтовані на підтримку громади.

3. Вибір професійного шляху через актуалізацію життєвих смислів (покликання).

Для HR: фокусуватися на ціннісній пропозиції роботодавця (EVP), акцентуючи на соціальній

місії компанії. Ветерани найбільш ефективні в ролях, де результат праці має чітке суспільне значення або стратегічний вплив, що дозволяє їм інтегрувати військовий досвід служіння у цивільний контекст.

Для фахівців центрів зайнятості: впроваджувати методики нарративного консультування, що допомагають ветерану перетворити кризу сенсів на запит щодо перекваліфікації до галузей з високою соціальною відповідальністю (освіта, безпека, державне управління). Орієнтувати ветерана на пошук роботи не лише за дипломом, а за спорідненістю нових життєвих цінностей із професійною діяльністю. Цьому також сприятиме детермінація ціннісних орієнтирів військової служби, що продовжують впливати на життя особистості після звільнення в запас [2, с. 41].

Як загальна рекомендація: кар'єрне консультування має базуватися на пошуку «професійного покликання». Якщо робота має чітку соціальну місію (захист, безпека, інновації, допомога), ветеран швидше інтегрується в нову роль, сприймаючи її як продовження своєї життєвої стратегії.

Акцент на «кар'єрній адаптивності»: використання високої здатності ветеранів із ПТЗ до навчання. Необхідно пропонувати курси з опанування високих технологій (дрони, аналітика, ІТ), оскільки їхня готовність до «прийняття виклику»

дозволяє їм освоювати складні технічні навички швидше за цивільних.

4. Вміння керувати психологічними ресурсами (саморегуляція).

Для HR: маркувати вміння ветерана керувати стресом як «високий емоційний інтелект у екстремальних умовах». Залучати ветеранів до розробки корпоративних програм із благополуччя (well-being) та стрес-менеджменту для всієї команди.

Для фахівців центрів зайнятості: спрямовувати ветеранів у галузі з високим рівнем динаміки та відповідальності (логістика, ІТ-безпека, медицина катастроф, антикризовий менеджмент), де їхня ментальна витривалість стане професійною перевагою.

Висновки. Професійна реадaptaція учасників бойових дій буде успішною лише за умови переходу від моделі «компенсації дефіцитів» до моделі «масштабування ресурсів». Використання ПТЗ як інструменту професійного розвитку дозволяє ветерану стати не об'єктом соціальної допомоги, а потужним суб'єктом відновлення та економічного зростання держави. Подальші розвідки вбачаються в розробці та запровадженні програм навчання та підвищення кваліфікації для психологів, соціальних працівників та інших зацікавлених фахівців, які опікуються проблемами професійної реадaptaції ветеранів та ветеранок.

Список літератури:

1. Кокун О., Агаєв Н., Пішко І., Лозінська Н., Остапчук В. Психологічна робота з військовослужбовцями – учасниками АТО на етапі відновлення: Методичний посібник. Київ: НДЦ ГП ЗСУ, 2017. 282 с.
2. Кокун О., Лозінська Н., Пішко І., Олійник В. Особливості посттравматичного зростання військовослужбовців з різним бойовим досвідом. *Вісник Національного університету оборони України*, 87 (5), 2025, с. 80–89. <https://doi.org/10.33099/2617-6858-2025-87-5-80-89>.
3. Кокун О.М., Пішко І.О., Лозінська Н.С., Олійник В.О., Хоружий С.М., Ларіонов С.О., Сириця М.В. Особливості надання психологічної допомоги військовослужбовцям, ветеранам та членам їхніх сімей цивільними психологами : метод. посіб. Київ : 7БЦ, 2023. С. 41. 175 с.
4. Милославська О.В., Богдановський С. О. Резильєнтність як складова психічної витривалості військовослужбовця. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія : Психологія*. 2023. Т. 34(73), № 1. С. 197–202.
5. Олійник В.О. Обґрунтування рівневої структури постдосвідного зростання військовослужбовців – учасників бойових дій. *Вісник Національного університету оборони України*. 3 (85). 2025. С. 152–160. <https://doi.org/10.33099/2617-6858-2025-85-3-152-160>.
6. Погорільська Н.І., Найдьонова Г.О., Карпюк А.В. Ресурси посттравматичного зростання Українців в умовах війни. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія: Психологія*. 2024. Т. 35 (74), № 4, С. 57–63.
7. Шкумат А., Зінченко А., Кучер О. Кар'єрне консультування. Методологія надання послуги. Veteran Hub. 2026. URL: https://veteranhub.com.ua/wp-content/uploads/2026/03/kar-ierne-konsultuvannia_-metodolohiia-nadannia-posluhy.pdf (дата звернення 25.03.2026).
8. Burns K.H., Barbosa Neves B., Warren N. Redefining the Successful Aging of Veterans: A Scoping Review, *The Gerontologist*. 2025. 65 (1). <https://doi.org/10.1093/geront/gnae105>
9. Cornum R., Matthews M. D., Seligman Martin E.P. Building Resilience in a Challenging Institutional Context. *American Psychologist*. 2011. 66 (1), p. 4–9. DOI: 10.1037/a0021420.

10. Elnitsky C.A, Fisher M.P, Blevins C.L. Military Service Member and Veteran Reintegration: A Conceptual Analysis, Unified Definition, and Key Domains. *Front. Psychol.* 2017. 14;8:369. DOI: 10.3389/fpsyg.2017.00369.
11. Erbes C., Eberly R., Dikel T., Johnsen E., Harris I., Engdahl B. Posttraumatic Growth among American Former Prisoners of War. *Traumatology.* 2005. 11 (4), p. 285–295.
12. Norman S. B., Griffin B. J., Pietrzak R. H., McLean C., Hamblen J. L., Maguen S. The Moral Injury and Distress Scale: Psychometric evaluation and initial validation in three high-risk populations. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy*, 2024. 16 (2), p. 280–291. <https://doi.org/10.1037/tra0001533>.
13. Rizzo A., Shilling R. Clinical Virtual Reality tools to advance the prevention, assessment, and treatment of PTSD. *European journal of psychotraumatology.* 8 (sup 5), 2017. <https://doi.org/10.1080/20008198.2017.1414560>.
14. Roumell E. A., Ahmadi E. I, S., Anderson J., Ingram A. Reinventing Selves: An Emerging Career Transition Model for Military Personnel. *New Horizons in Adult Education and Human Resource Development.* 2025. 37(2), p. 102–115.
15. Seol J.H., Park Y., Choi J., Sohn Y.W. The Mediating Role of Meaning in Life in the Effects of Calling on Posttraumatic Stress Symptoms and Growth: A Longitudinal Study of Navy Soldiers Deployed to the Gulf of Aden. *Front. Psychol.* 2021. 11:599109. DOI: 10.3389/fpsyg.2020.599109.
16. Solomon Z., Dekel R. Posttraumatic stress disorder and posttraumatic growth among Israeli ex-pows. *Journal of Traumatic Stress.* 2007. № 20, vol. 3. P. 303–312.
17. Solomon Z., Neria Y., Ohry A., Waysman M. PTSD among Israeli former prisoners of war and soldiers with combat stress reaction. *American Journal of Psychiatry.* 1994. 151(4), p. 554–559. DOI: 10.1176/ajp.151.4.554.
18. Tedeschi R.G., Calhoun L.G. The Posttraumatic Growth Inventory: measuring the positive legacy of trauma. *Journal of traumatic stress.* 1996. 9 (3), p. 455–471. <https://doi.org/10.1007/BF02103658>.
19. Triplett K., Tedeschi R., Arnie C., Lawrence C. Posttraumatic Growth, Meaning in Life, and Life Satisfaction in Response to Trauma. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy.* 2011. 4 (4), p. 400–410. DOI:10.1037/a0024204.

Ortikova N.V. POST-TRAUMATIC GROWTH OF COMBAT PARTICIPANTS AS A FACTOR IN THEIR SUCCESSFUL PROFESSIONAL READAPTATION

This article examines posttraumatic growth (PTG) in combat veterans as a strategic resource for their successful occupational reintegration. It substantiates the need to shift from a deficit-based model of veteran support to a resource-oriented approach, in which combat experience is viewed not as a barrier but as a foundation for the development of new professional competencies and personal growth. The study provides a detailed analysis of the key factors underpinning positive psychological transformation following trauma. These include resilience (psychological flexibility and endurance), self-efficacy (belief in one's ability to overcome challenges), openness to relationships (the capacity to build meaningful social connections), and the search for meaning in life. It is demonstrated that these resources enable veterans to exhibit high levels of "career adaptability", defined as the ability to rapidly master complex technologies and integrate into new organizational cultures. Particular attention is paid to the practical implementation of the findings in the work of HR professionals and employment service specialists. For the HR sector, tools for "resource capitalization" are proposed, including framing combat experience as a crisis management competency, engaging veterans in peer mentoring ("peer-to-peer") programs, and establishing veteran resource groups. These measures facilitate the effective use of veterans' leadership potential to strengthen team cohesion within organizations. For employment service professionals, the use of career counseling approaches grounded in narrative techniques is recommended, with a focus on identifying an individual's "professional calling". The importance of career guidance toward sectors with high social responsibility (e.g., security, logistics, IT) is emphasized, where veterans can realize their mission of service within a civilian context. Thus, a systematic approach to the identified PTG factors enables the transformation of traumatic war experience into a deliberate career strategy, positioning veterans as active agents in the recovery of the national economy.

Keywords: posttraumatic growth in veterans, occupational reintegration, resilience, self-efficacy, professional identity, professional calling, social connections, search for meaning in life, integration, career counseling, career guidance.

Дата першого надходження статті до видання: 21.03.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 17.04.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 19.05.2026